

Cz. I

1 **Ad rem** – niektórzy złośliwi mawiają: „Otwórz szafę i mów do rzeczy” (mając oczywiście na myśli „Otwórz usta i mów z sensem”). „Ad rem” znaczy po prostu „do rzeczy”, czyli do sedna sprawy.

2 **Alma Mater** – to dosłownie „matka karmicielka”. Wielu z Was z pewnością miało z nią do czynienia. Ta matka karmi wiedzą. Jest to... określenie uczelni wyższych.

3 **Alter ego** – czyli „drugie ja”. Każdy z nas, tak jak Dr Jekyll i Mr Hyde, ma dwie strony osobowości – jedną dobrą, drugą złą. Już starożytni w to wierzyli, stąd też określenie na dwie natury człowieka.

4 **Anno Domini**, w skrócie A.D. – zapis ten często spotykamy przy datach. Oznacza on „w roku Pańskim”, „roku Pańskiego”.

5 **De facto** – to, mówiąc inaczej, „w rzeczywistości”. Czy zauważyliście, że sporo osób chce sobie dodać mądrości i powagi, notorycznie wplatając ten zwrot w swoje wypowiedzi?

6 **Et cetera** (skrącane do etc.) – mamy też rodzimy skrót, to po prostu „i tak dalej”.

7 **Ex aequo** – każdy zna ten zwrot, ale nie każdy potrafi go zapisać. To, co słyszymy jako „ekzekfo”, zapisujemy właśnie jako „ex aequo”. Wyrażenie to zapisujemy zgodnie z oryginałem, gdyż nie zostało spolszczone. Oznacza ono „na równi, jednakowo”, np. *Przyznano dwa trzecie miejsca ex aequo*.

8 **Honoris causa** – to stopień naukowy nadawany za zasługi (dosłownie „dla zaszczytu”). Uczelnie wyższe nadają ten zaszczytny tytuł wielkim osobistościom, niekoniecznie formalnie wykształconym w danym ośrodku, ale szczególnie zasłużonym dla nauki i kultury. Na przykład doktorami honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego są Andrzej Wajda czy Václav Havel.

9 **Idem i ibidem** – w pracach naukowych w przypisach często stosuje się zapisy łacińskie, aby nie powielać źródła jednego pod drugim:

ibidem (skrącane do ib., ibid.) = tamże, to samo miejsce;

idem (skrącane do id.) = to samo, ten sam, tenże.

10 **Id est** (skrącane do i.e.) – to jest (to znaczy). To też warto znać.

11 **Lege artis** – (postępowanie) według prawa, zgodnie z przepisami. Z łaciną sporo do czynienia mają prawnicy i lekarze, czyż nie?

12 **Liberum veto** – dosłownie „wolne nie pozwalam”. Podajemy na wypadek, gdyby ktoś nie pamiętał tego ze szkoły. Pojęcie veta jest aktualne.

13 **Op. cit., czyli opus citatum** – „dzieło cytowane” lub opere citato – „z cytowanego dzieła”). Skrót ten używany jest w przypisach lub cytatach w celu odesłania czytelnika do wcześniej cytowanej pozycji. Pod artykułem podajemy w ramce przykłady zastosowania skrótów *op. cit.* oraz *ibidem*.

14 **Pro publico bono /Pro bono publico** – Bono to nie tylko wokalista U2, ale również jedna z łacińskich form rzeczownika „dobro”. Cały zwrot oznacza „dla dobra publicznego”. Przykład użycia: *Znany prawnik dwa razy w tygodniu udziela porad prawnych pro publico bono.*

15 **Sensu largo** – w znaczeniu szeroko pojętym, czyli ogólnym.

16 **Sensu stricto** – w znaczeniu ścisłym. Uwaga, „ściśle” to po łacinie „stricte” (z „e” na końcu), np. *To pojęcie dotyczy stricte językoznawstwa porównawczego.*

17 **Sic!** – dobrze myślicie, jest to tytuł jednej z płyt zespołu Hey. A słówko to najczęściej zapisywane w towarzystwie wykrzyknika oznacza „tak”, „właśnie” (czytamy je: [s-ic]). Umieszczamy je po wyrazie lub ciągu wyrazów, na który chcemy zwrócić uwagę czytelnika, aby zapewnić go, że cytujemy zgodnie z oryginałem. Przykład użycia: *Było tam napisane: „Przed wojną kobiety chodzili [sic!] po bułki do sklepu”.*

18 **(Conditio) sine qua non** – (warunek) konieczny do spełnienia (dosłownie „bez którego nie”). Uwaga! „Qua” czytamy jako „kwa”, a nie „kła”.

19 **Tabula rasa** – czysta karta (dosłownie tabliczka wygładzona). Niektórzy uważają, że na świat przychodzimy właśnie z czystą kartą – bez doświadczenia.

20 **Terra incognita** – brzmi to tajemniczo i takie też ma znaczenie: to nieznany, niezbadany ład lub też nierozpoznana i nowa dla kogoś dziedzina np. w nauce: *Język turecki to dla mnie terra incognita.*

21 **Vel – albo, czyli** – słowo używane przy zestawieniu określeń synonimicznych lub dwu nazwisk tej samej osoby, np. Bolesław Prus *vel* Aleksander Głowacki

22 **Vice versa** – na odwrót, z drugiej strony.

23 **Vide** – zobacz. Tak, tak, słowo „video” pochodzi od łacińskiego „patrzeć, widzieć, zobaczyć”.

24 **Vis maior** – jest to coś, na co nie mamy wpływu, czyli siła wyższa.

25 **Votum separatum** – dosłownie „zdanie odrębne” (zdanie inne niż popierane przez ogół). Pojęcie z dziedziny prawa.

Cz. II

1 **Ab ovo usque ad mala**

Od jajka do jabłka, czyli od początku do końca. W starożytności ucztę zaczynano od jedzenia jajka, a na deser podawano jabłka.

2 **Absens carens**

Nieobecni nie mają racji. Dodałibyśmy, że głosu też nie.

3 **Ad Kalendas Graecas**

Na greckie kalendy, czyli ‘na święty nigdy’. Na pewno znacie kogoś, kto coś obiecuje, a nigdy nie dotrzymuje słowa.

4 **A priori**

Z góry, uprzedzając fakty.

5 **Cito**

Szybko. Pewnie nieraz widzieliście ogłoszenia zaczynające się słowami: „Potrzebuję na cito...”.

6 **Dura lex, sed lex**

Twarde prawo, lecz prawo. I po prostu trzeba go przestrzegać!

7 **Festina lente**

Spiesz się powoli. Bo co nagle, to po diable!

8 **In flagranti**

Na gorącym uczynku.

9 **INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum)**

Jezus Nazarejczyk Król Żydowski. Podajemy rozwinięcie i znaczenie tego skrótu, ponieważ nie wszyscy wiedzą, co widnieje na krzyżu.

10 **In spe**

W przyszłości. Dosłownie „w nadziei”.

11 **In vino veritas, in aqua sanitas**

W winie prawda, w wodzie zdrowie. Czekamy na Wasze interpretacje tej uroczej sentencji.

12 **Lupus in fabula**

O wilku mowa. A wilk tuż. Dosłownie „wilk w bajce”.

13 **Mea culpa**

Moja wina. Dla uzyskania lepszego efektu najlepiej wypowiadać te słowa, bijąc się w pierś.

14 Memento mori

Pamiętaj o śmierci... dlatego **carpe diem** (*chwytaj dzień*) i ciesz się czasem, który Ci pozostał.

15 Nolens volens

Chcąc nie chcąc. Możemy tak powiedzieć, gdy mamy ambiwalentny stosunek do czynności, które musimy wykonać.

16 Nomen omen

Imię jest znakiem, wróżbą. Oznacza to, że czyjeś imię bądź nazwisko ma znaczenie i zdradza cechy charakteru nosiciela: Pan Pospieszalski, nomen omen, ciągle gdzieś się spieszy.

17 Non omnis moriar

Nie wszystek umrę. Tak pisał już Horacy w wierze, że jego sława poetycka nie przeminie. Co ciekawe, w zakończeniu „Lalki” Prusa pojawia się tajemnicza karteczka z tym napisem.

18 Per aspera ad astra

Przez ciernie/trudy do gwiazd. Na sukces trzeba sobie zapracować.

19 Persona non grata

Osoba niepożądana, niemile widziana.

20 Qui pro quo

Dosłownie „któryś za któregoś”. Zabawne nieporozumienie, pomyłka.

21 Repetitio est mater studiorum

Powtarzanie jest matką nauki. Nawet w dobie metod aktywizujących sprawdzi się sparafrazowana zasada – czego Jaś nie powtórzy, tego Jan nie będzie umiał.

22 Sero venientes male sedentes

Późno przychodzący źle siedzą, czyli zajmują najgorsze miejsca. W wolnym tłumaczeniu – kto późno przychodzi, sam sobie szkodzi. Tak mawiał Cyceron. Czy to nie przeczy idei sentencji nr 7?

23 Signum temporis

Znak czasów. Co, Waszym zdaniem, jest znakiem naszych czasów?

24 Spiritus movens

Siła sprawcza, inicjator jakichś działań.

25 Vade mecum

Chodź ze mną. Wiecie już, dlaczego kompendia wiedzy nazywane są „vademecum”?